

Adabiyot, madaniyat yashasa ~ millat yashaydi

1956-YIL 4-YANVARDAN
CHIQA BOSHLAGAN

О'ЗВЕКИСТОН ADABIYOTI VA SAN'ATI

АДАБИЙ-БАДИЙ, МА'ННАВИЙ-МА'ЬРИФИЙ, ИЖТИМОИЙ ГАЗЕТА

№ 23 (4525)
2019 ЙИЛ 7 ИЮНЬ

Сирожиддин САЙИД,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси, Ўзбекистон халқ шоири

ИККИ ДАРЁ ОРАЛИГИДА ҚОЛИБ КЕТМАС МЕНИНГ ОВОЗИМ

Давлатимиз раҳбарининг 2018 йил 5 апрелдаги “Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси фаолиятини янада таомиллашириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорида адабиёт ва бадии ижодни янада тарзикига оид бир катор ташкили шамалга ошириб келингандан барчага яхши маълум. Хусусан, 2018 йилнинг 7-8 август кунлари Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси томонидан “Ўзбек мумтоз адабиётини халкаро миқёсда ўрганиш ва тарғиб килишнинг долзарб ма-салалари” мавзуусида халкаро конференция мевафакиятига ўтди. Президентимизнинг “Адабий дўстлик – адабий дўстлик” шинорининг нечоги хайтий ва долзарб эканлиги ўтган йили улуғ козоқ шоири Абай ижодини ўрганиш ва тарғиб этиши, шунингдек буюк киргизди ва давлат арбоби Чинтиз Айтматов тавалдулдининг 90 йиллигини нишонлаш бўйича ўқазилган халкаро миқёсдаги тадбирлар мисолида ўз тасдиғини топди.

Хозирги адабий жараённинг долзарб ма-салалари сўнгига алоқадор ушбу вазифалар ижори бўйича Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси томонидан ибратли ишлар амалга ошириб келингандан барчага яхши маълум. Хусусан, 2018 йилнинг 7-8 август кунлари Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси томонидан “Ўзбек мумтоз адабиётини халкаро миқёсда ўрганиш ва тарғиб килишнинг долзарб ма-салалари” мавзуусида халкаро конференция мевафакиятига ўтди. Президентимизнинг “Адабий дўстлик – адабий дўстлик” шинорининг нечоги хайтий ва долзарб эканлиги ўтган йили улуғ козоқ шоири Абай ижодини ўрганиш ва тарғиб этиши, шунингдек буюк киргизди ва давлат арбоби Чинтиз Айтматов тавалдулдининг 90 йиллигини нишонлаш бўйича ўқазилган халкаро миқёсдаги тадбирлар мисолида ўз тасдиғини топди.

Милий адабиётимизнинг халкаро миқёсдаги нуғузини янада ошириш юзасидан бир йил ham Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси томонидан бир катор ишлар амалга оширилди. Жумладан, “Мустакил давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатларида Китоб йилига багишланган тадбирларнинг ўткалиши” бўйича “Хакон адабиёти” журнали бош мухаррири Ахмаджон Мелибоев ва Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Халкаро адабий алоқалар ва бадии таржима бўйими бош мутахассиси Рисолат Хайдарова 2019 йил 6-9 февраль кунлари Белорус Республикасида “МДҲда Китоб йили” лойиҳасига багишланган тадбирларда иштирок этди.

Шу йил 17-18 апрель кунлари Ўзбекистондаги Ресмаданияти марказининг 25 йиллигига багишланган тадбирлар доирасида Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетида Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси томонидан “Рус адабиёти дурданлари”нинг 100 жилдигини ўзбек тилида нашр этиш лойиҳаси тақдимоти ўтказилди.

Киргизистон Республикасининг Ўш шаҳрида 2019 йил 24-26 апрель кунлари таникли ўзбек болалар шоири Турсунбой Адашбоев тавалдудининг 80 йиллигига багишланган адабий тадбирларда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раисининг Файрат Мажид ва Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мураббиёси, таникли шоир Мирзо Кенжебек ўзбек адиларининг вакили сифатida катнашдилар.

Мана бугун Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида “Алишер Навоий ва Захирiddин Муҳаммад Бобур асарларини хорижий тилларга таржима килиши ва уларнинг адабий меросининг жаҳонда ўрганилиши масалалари” мавзуусида бўллиб ўтётган республика адабий инжуманиннамоҳиятнинг милий адабиётимизни халкаро миқёсда тарғиб этишини янада ривоҷлантириш ўйлидаги сайб-харакатларимизнинг амалий ифодасидир. Конференция

Бўлмас кишига кўрку хусн сўзни гулидек, Ҳар тилни билур – дилни билур, дилни – зидик, Тилини йўли ҳам шоҳ жаҳонгирни ўйлидек, Лозим сиза ҳар тилни билур она тилидек, Билмакка они гайрат этинг, фоида кондур.

Ҳақ сизга берибмиш сувингиз ҳам далангизни, Ўз боянгизу, қир-адирингиз, лолангизни, Тенг айлаб жаҳон ахлига куч-ҳафсалангизни, Илму фан уйига юборинглар болангизни, Онда ўқунгандар бори яктий замондор.

Умр ўтгусидур сув каби ё сувдаги хасдек, Дилбандарингизнинг бари дарёйи ҳавасдек, Илм олмаслар умр бўлур тўйра қафасдек, Зор ўлмасун онлар даги тил билмай Аваздек, Тил билмаганидан они бағри тўла кондур.

Шу йилнинг 18-19 апрель кунлари Козогистон Республикасининг Алма Ати шаҳрида 20 нафар ёш ўзбек шоирининг шеълари козок тилига тақдимоти доирасида бўллиб ўтган тадбирларда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раисининг ўринbosari Нодир Жонузок бошчилигида б нафар ёш ижодкор мевафакияти катнашди.

Шу йил 2 май куни Тошкент шаҳрида Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида Тоҳникистон халкининг атоқли шоири Мирзо Турсунзода тавалдудининг 108 йиллигига багишланган адабий-бадиий тадбир, давра сұхбати ва Мусика саройида маданий анжуман бўллиб ўтди. Унда Тоҳникистон Республикаси Ёзувчилар итифоекининг раиси Низом Косим бошчилигидаги делегация азъолари, токиғи ва ўзбек ижодкорларининг мароқли адабий гурнуглари бўлуди.

Шу йил 12-17 май кунай кунай турманистан Республикасида ўтказилган адабий хамкорлик ва китобхонликка багишланган тадбирда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раисининг ўринbosari Fайrat Majid ва Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мураббиёси, таникли шоир Mirzo Kenjebek ўзбек адиларининг вакили сифатida катнашдилар.

Атоқли шоириларимиз, адабиётшунос олимларимиз ва захматкаштаржимонларимиз иштирок этиштган ушбу ижодий тадбир бутунги кунда давлатимиз раҳбари томонидан илгари суриласди. Тадбир жонз бўлса, мен устозининг шеърни бутун куйидигча ўзгаририб айтган бўлардим: “Иккى дарё оралигига Колиб кетди менинг ўшал овозим” дега фард чеккан эди. Бугунги янги даврда милий адабиётимиз тарғиботи, халкаро адабий алоқалар ва бадиий таржима ривоҷи учун барча шароитлар ва имкониятлар яратига берилган. Тадбир жонз бўлса, мен устозининг шеърни бутун куйидигча ўзгаририб айтган бўлардим: “Иккى дарё оралигига Колиб кетмас менинг овозим”.

Атоқли шоириларимиз, адабиётшунос олимларимиз ва захматкаштаржимонларимиз иштирок этиштган ушбу ижодий тадбир бутунги кунда давлатимиз раҳбари томонидан илгари суриласди. Тадбир жонз бўлса, мен устозининг шеърни бутун куйидигча ўзгаририб айтган бўлардим: “Иккى дарё оралигига Колиб кетмас менинг овозим”.

Атоқли шоириларимиз, адабиётшунос олимларимиз ва захматкаштаржимонларимиз иштирок этиштган ушбу ижодий тадбир бутунги кунда давлатимиз раҳбари томонидан илгари суриласди. Тадбир жонз бўлса, мен устозининг шеърни бутун куйидигча ўзгаририб айтган бўлардим: “Иккى дарё оралигига Колиб кетмас менинг овозим”.

Атоқли шоириларимиз, адабиётшунос олимларимиз ва захматкаштаржимонларимиз иштирок этиштган ушбу ижодий тадбир бутунги кунда давлатимиз раҳбари томонидан илгари суриласди. Тадбир жонз бўлса, мен устозининг шеърни бутун куйидигча ўзгаририб айтган бўлардим: “Иккى дарё оралигига Колиб кетмас менинг овозим”.

Атоқли шоириларимиз, адабиётшунос олимларимиз ва захматкаштаржимонларимиз иштирок этиштган ушбу ижодий тадбир бутунги кунда давлатимиз раҳбари томонидан илгари суриласди. Тадбир жонз бўлса, мен устозининг шеърни бутун куйидигча ўзгаририб айтган бўлардим: “Иккى дарё оралигига Колиб кетмас менинг овозим”.

Атоқли шоириларимиз, адабиётшунос олимларимиз ва захматкаштаржимонларимиз иштирок этиштган ушбу ижодий тадбир бутунги кунда давлатимиз раҳбари томонидан илгари суриласди. Тадбир жонз бўлса, мен устозининг шеърни бутун куйидигча ўзгаририб айтган бўлардим: “Иккى дарё оралигига Колиб кетмас менинг овозим”.

ИЖОБАТ БЎЛГАН ОРЗУЛАР

Юртимизда мисли кўрилмаган ўзгаришлар бўяляти. Тошкент вилоятининг Бўка туманида олиб борилаётган кенг кўламли бунёдкорлик жарабаининг дастлабки ижобати.

Матъумки, Бўка тумани давлатимиз раҳбарининг ижтимоий, маънавий-маърифий соҳалардаги ишларни янги тизим асосида йўлга кўйиш бўйича илттар сурган 5 та муҳим ташаббусини хаётта жорий этиши бўйича наумуни килиб олинган. Ушбу ташаббуслар ижро-си юзасидан бошланган ишлар бўкаликлар хаётiga том манда янги давр рухини олиб кирди.

Куни кечга Президент Шавкат Мирзиёев Тошкент вилояти бўйлаб сафари давомида Бўка туманидаги «Бўстон» маҳалласи гузаридаги кинотеатр биноси ўрнида ташкил этилган маданият марказида ҳам бўлди.

Менинг ниятимиз сизларни рози килиш, аёлларнинг чараклаган бахти кўзларни кўриш. Сизлар курсанд булсангиз, оиласарнинг курсанд бўлуди, болаларнинг дунёка-раши, маънавият ўзгариши, – деди давлатимиз раҳбарчарлар билан сухбатда.

Президентимиз шунингдек, бу ерда санъатнинг тури йўналишидаги тўгаракларга катнаётган ўтил-қизлар билан ҳам сухбатлашди. Тумандаги 27-умумтазлим мактабининг 3-сinf ўкувччиси Фазилат Ёкубова бешта муҳим ташаббусга багишланган шеърни ўқиб берди.

Давлатимиз раҳбарлар оиласидан кизига яхши талимати, ижодий мухит ва шароти яратиб бергани учун Фазилатнинг отасига автомобил соғва кильди. Ўзига эса ўйда “Фазилат” номли кутубхона очиб беришини айтди. “Янги келажак нихоллар” ансамбли ташкил этиши, уни зарур мусика аёлларни, техника билан ташминлаш хакида топширик берди. Тўгаракларда халқ артистлари, таникли санъаткорлар маҳорат дарсларини ўтиши белгиланди.

Инсон учун ўз фарзандининг орзу-ниятларининг итилиши ва иотуганин кўриш. Бўгун туманда, Бўстон маҳалласида килинганд бўлсангиз, ҳар бир маҳалла маркази Бўстондаги каби обод бўлиши керак”, деда билдирган эзгу тилаклари эса юртимизда кезаётган улуг айём – Рамазон хайтиду оиласидан килинганди.

– Узок йиллар Бўка туманинга етари ўтилмагани учун халқимиздан карзимиз бор эди. Бугунги ўзгаришлар – раҳбарлар хоҳласа нималар килиниши мумкин. Улар тобора ўтилдирилган эзгу тилаклари – бор гап. Бунинг шахсан Президентимиз ўтилдирилган – ўтилдирилган.

– Узок йиллар Бўка туманинга етари ўтилмагани учун халқимиздан карзимиз бор эди. Бугунги ўзгаришлар – раҳбарлар хоҳласа нималар килиниши мумкин. Улар тобора ўтилдирилган эзгу тилаклари – бор гап. Бунинг шахсан Президентимиз ўтилдирилган – ўтилдирилган.

– Узок йиллар Бўка туманинга етари ўтилмагани учун халқимиздан карзимиз бор эди. Бугунги ўзгаришлар – раҳбарлар хоҳласа нималар килиниши мумкин. Улар тобора ўтилдирилган эзгу тилаклари – бор гап. Бунинг шахсан Президентимиз ўтилдирилган – ўтилдирилган.

– Узок йиллар Бўка туманинга етари ўтилмагани учун халқимиздан карзимиз бор эди. Бугунги ўзгаришлар – раҳбарлар хоҳласа нималар килиниши мумкин. Улар тобора ўтилдирилган эзгу тилаклари – бор гап. Бунинг шахсан Президентимиз ўтилдирилган – ўтилдирилган.

– Узок йиллар Бўка туманинга етари ўтилмагани учун халқимиздан карзимиз бор эди. Бугунги ўзгаришлар – раҳбарлар хоҳласа нималар килиниши мумкин. Улар тобора ўтилдирилган эзгу тилаклари – бор гап. Бунинг шахсан Президентимиз ўтилдирилган – ўтилдирилган.

– Узок йиллар Бўка туманинга етари ўтилмагани учун халқимиздан карзимиз бор эди. Бугунги ўзгаришлар – раҳбарлар хоҳласа нималар килиниши мумкин. Улар тобора ўтилдирилган эзгу тилаклари – бор гап. Бунинг шахсан Президентимиз ўтилдирилган – ўтилдирилган.

– Узок йиллар Бўка туманинга етари ўтилмагани учун халқимиздан карзимиз бор эди. Бугунги ўзгаришлар – раҳбарлар хоҳласа нималар килиниши мумкин. Улар тобора ўтилдирилган эзгу тилаклари – бор гап. Бунинг шахсан Президентимиз ўтилдирилган – ўтилдирилган.

– Узок йиллар Бўка туманинга етари ўтилмагани учун халқимиздан карзимиз бор эди. Бугунги ўзгаришлар – раҳбарлар хоҳласа нималар килиниши мумкин. Улар тобора ўтилдирилган эзгу тилаклари – бор гап. Бунинг шахсан Президентимиз ўтилдирилган – ўтилдирилган.

– Узок йиллар Бўка туманинга етари ўтилмагани учун халқимиздан карзимиз бор эди. Бугунги ўзгаришлар – раҳбарлар хоҳласа нималар килиниши мумкин. Улар тобора ўтилдирилган эзгу тилаклари – бор гап. Бунинг шахсан Президентимиз ўтилдирилган – ўтилдирилган.

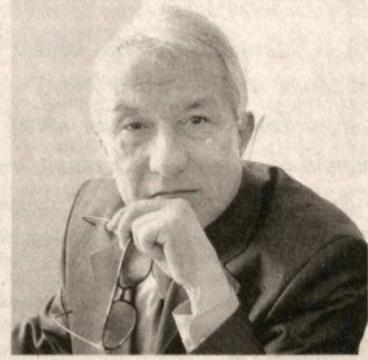
Мазкур воқеълик юз йиллеклар давомида халқаро амалиётда тобланган тажрибадан келиб чиқадиган яна бир ҳақиқатидар. Чинданом, олдинги давларда, масалан, бундан бир аср мукаддам, мустақил илмий-тадқиқот марказлари ва институтлари ҳақиқати тушишча ҳали шаклланниб улугрмаган пайтларда, айнан кафедра ҳам мутахассисларни тайёрлаш, ҳам оламшумул кашfiётларни амалга оширишининг ҳақиқий ўчига бўлган. Дунёнинг энг кўхна ву нуғузли олий ўкув юртларидан бўяна ҳамон давом этмоқда. Бугун олимизмада кўнданлан бўйи турган иктидорли тадқиқот-мутахассисларни тайёрлаш ҳамда уларни ватанларвр фўқаро қилиб тарбиялаш вазифаси билан ана шундай ретроинновациян ёндашувларни, яъни тайбири билан тобланган ҳақиқатни янгича шаклларда жонлантириши талао этимоқда. Шахсан мен Президент мулоҳазаларидан шундай хуносаларга келдим.

ОЛИМ КАДРЛАР ТАНҚИСЛIGИ МУАММОСИ

Яхши мутахассисни тарбиялаш мурakkab жараён экани ҳаммага мальум. Шунинг учун ҳам бундай мутахассисга эътиёж барча замонларда катта бўлган. Бугун ушбу зарурат ҳар қаёнгидандар улқароқдир. Чинки тарихимизда кузатилмаган шиддат билан мунтазам чукурапшиб ва кенгайб бораётган ислоҳотларни маҳорат билан бошқариш кун тартибининг эн мухим вазифалардан бирига айланди. Халқимизнинг «Ўн ўкшига – бир бошчи» деган улуг ҳикмати ҳам бу фикрини тасдиқлади. Замонавий «бошчи», яъни бошқарувчи-менежер юқсан касбий маҳорат егаши бўлишдан ташқари, иктидорли тадқиқотчи-олим ҳам бўлиши лозим. Шунинг учун ҳам Президент мулоҳазаларидан «Сифат ва яна сифат!» ҳамда «Илм-имл-им!» деган ундовлар тез-тез янграб турди. Иктидорли кадрлар танқислиги такор ва тақор зикр этилганда эътиборни тайёрлаш, ҳам назаримда, шу билан изоҳланади.

Албатта, бундан ўтган даврда замон талаблари даражасидаги мутахассислар етишилтирилмаган, деган жўн хуносаси чиқмайди. Аксинча, билимизи, бундай мутахассислар кўпласа-тилган. Афсуски, охирги ўн йиллекларда уларнинг аксариятини бой берид кўйик: бунёдкор тафаккур соҳибларининг кattapina kismi xorijka chibik ketdi. Ватанда колгандарининг ҳам айна-мунчаси суюкли касбini тарк этишига мажбур бўйди. Бунинг сабаблари барчага маълум: уларга алоҳида тўхталишга эътиёж ўй. Мазкур воқеълиниң Президент таҳлилидаги талкини менда чукур таассуротни көлдири. Ўз моҳиятига кўп тармоқни бундай таҳлил масаланинг ҳам имлми-маънавий, ҳам иктисодий-иктишимий ҳаҷаҳатларни бирдек қамраб олгани билан қимматлидир.

Мамлакат раҳбари томонидан олий таълим тизими олдига қўйиладиган вазифаларни тўлқонли ихосри, аввало, олий таълим мутасасаларининг ўзини ҳалқаро мезонларга жавоб берадиган кадрлар билан таъминлашни тақоюз этиётганинг кундек аён. Бунинг учун зарур шароит ва имкониятларни яратишга қартилаган сайдъ-ҳаҷаҳатларга гувах бўйи турбиз. Бундай имкониятлар қаторига мен охирги йилларда олий таълим мутасасаларни маддий-техник буспасидаги замонавийлаштириш, профессор-ўқитувчиларнинг касбий малакасини ошириш, жумладан, «Элор умиди» жамгармаси маблаглари хисобидан уларни таълимни тақирилган таълимида олий таълимни таълифларга мунонисиб ўзига хос будди.

Хабар келди, бобомиз чорлаётганиши. Ҳаммани: ўйларини, қизларини, невара-чевара бошқа-бошқаларни. (Биз охирисига кирамиз.) Иккича ойдан бери шифтга тикилиб ётган банда бошига одам тўпладими, билаверинг, масалат ҳал – рози-ризолик!

Бемор дегандек бўйдигу лекин шу чоқчача бобонинг боши ёстиқка тегмаган-да. Ҳув, ишлаб юрган йиллари завод қошидаги омонат шифохонада иккича кунгина ётиб чиқсан бор. Қовун ёқмай корни оғриб қолган. Ҳунар ёстиғи остидан бир хувоч ҳаддори топилган экан. Ана шундай, у киши на дорининг тъмыни билди, на шилинган билагига "зелёника" суртиб кўрган. Укол деса-ку-бир чакирип нарига қочади. "Юзга кирмаган – номард!" дей чапаничага келиларди чол яқин-ёвукларига.

Тўксонларни писанд билмай ҳатлаган шу одам бугун энди барчани қошига чорлаётир. Парвона бўлиб бошида ётириган меҳрибон кенжасининг (ҳаммани ҳаралаган шу) айтишича, "Дунёсидан зерикиб кетдим, қизим! – деганини кейинги сизиги ўйк экан ўзи. (Шу гап фарзандга андак ботиби, "Ойнингда кейинги умринг" дейлишини кутган-да у. Бобомиз эса хийла эррайим: умр масаласига хотин-халжини аралаштириши келмайди.) Мен-ку мен, ана, Фиделдад одам кетди-ку дунёдан!.."

Бою қоянди оламдан ўтган Фидель Кастрони назарда тутган. "Озодлик ороли"нинг умрзок дохийсини. Бунинг тарихи бор, албатта. Бобомизнинг тўнгич ўғли бир вактлар ҳарбий хизматин ўша олис орол тономларда ўтаган. Қисм командирининг машинасини ҳайдаган. Ўша кезлар чолу кампир телевизорнинг тагида ётириб олганча ҳалқаро ахволга доир дийдиёларни тинглайвериб, унча-мунча жайдари шарҳгўйга "қишт" дейдиган бўлиб қолишиган эди. Аксига денг, уруш-жанжал ҳам, тўфону тўёнлар ҳам негадир ўша оролнинг теварагига кечарди. "Время"даги вахималардан сўнг кўпинча кампирининг қон босими кўтарилиб кетар, "адельфанд" дегич арзандани қидириб қолишиар эди.

Ул безовта оролни гирд-атрофдаги нодустлардан муҳофазаси этиб юрган йиллари бир кун Баҳтиёрини машинада колдириб, полковник ҳўжайини аллакаси мусассасага кириб кетади. Баҳтиёrimиз тушиб ўйл четидаги сигара туттишиб тура-бир маҳал тўртга корма каторлаши келиб ёнгинасида тўхтайди. Уларнинг бидридан ким тушиди денинг? Тополмайсиз, тополмаймиз – командантне Фиделдинг шахсан ўзи! Шошиб қолган аскар йигит сигараси чўғини бошмалдоги билан эзб ўчирадио чўнтағига тикиб, тик котади. Оташин инклибчи ҳамиша ҳарбий либосда юрмасиди, йигитимиз беинтиёр кафтини чаккасига тираб "салом" беради. Уч-

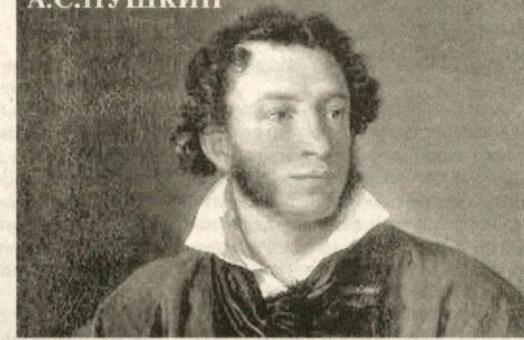
тўрт мулозими куршовида яқинлашган Кастро ҳам саломга "алик" қилиб қўяди ва ёндиаги ҳаваскор таржи-мон орқали совет солдатидан каерлик эканини сўрайди. Аммо жавобдан қоникмай, "Йўк, СССРнинг қайси республикасидансан?" дейди. "Ўзбекистон"ни эшигчак, келиб уни иккича кифтидан кучади-да, сўнг куличини кенг ёзиб, "А-а, Ташкент, Ташкент! Рашидов!" дейди хушвақтлик ила. Кейин эса Тошкента келганида кўрган-билганини таърифлай кетади. Бу тафсилотлар довдираш турган Баҳтиёрининг кулогига кирмайди, албатта. Ҳизмат муддати қаоч битажигига қизиқан дохий дабдурустдан "Оилада неча фарзандсизлар, отанг нима иши қиласди, у неча ўшда?" дей савол ёғдиради. Отаси-нинг тавалуд санасини айтганида, "О! О!" деб таажжуби хитоб қиласди. Мавлум бўлишича, отаси у билан тенгдош, бир йилда туғилган экан. Кетар чоги командантни ёнди-гиларнинг бирордан олган сиртида ўзининг дунёга машҳур сумбати акс этган зарҳал боғичи сигара кутисини Баҳтиёрга тутқазаркан, "Отангта салом айттиб кўй! Албатта!" дейдию мулозимларни эргаштириб нарикодаги бино ортига ўтиб кетади.

Кутилмаган бу учрашувида тахта бўлиб қолган Баҳ-

НАЗМ, НАСР

Жаҳон адабиёти

А.С.ПУШКИН

ОСДАР

Қабр тошлини аро борар йўловчи таҳо,
Ҳушёр қадам ташлайди, зимиё тун, қоп-қора,
Кимасиз чор атрофда туманли зулмат аро
Қўнишга жой излайди, тописа дейди зора.
Қирғоқ ҳам яланг, бўм-бўш, гор ҳам учрамас бирон,
Йўк ҳатто балиқчининг куббасидек хилват жой.
Қўрқинчли шовуллайди йироқда қалин ўрмон,
Тонг ухлайди дентизда, булутлар ортида ой...

Қўрап: кекса бир кўичи йўсун" босганд қояд
Ўлтирадир, айқирган ул кучли оқимга боқиб.
Кўича ўтмишдан сўйлар куй гоҳи ҳикояда,
Ҳаётлан замонларнинг сас-садосида оқиб.
Ғамит толлинг шоҳида осиёлик ўтқир қилич.
Мўйсафид йўловчига сокин ташлайди назар,
Ёт эллар ўли эса қўрқар, дилда бир илинж:
"Тезроқ бундан даф бўлай, қочай, балодан ҳазар!"

"Тўхта, йўловчи! Тўхта! – куйчи чол нило қилар, –
Бунда мардлар ётибди, тальзим айлагидан бажо!
Қаҳрамонлар қабрини тавоф этар ҳисилар!"
Йигит тиз чўқар қалбланд... шу он адирада гўё!
Бир неча арвоҳ қонли бошлари баланд ҳолда
Этгилдилар йўлнинг, юзларда табассум...
"Кимининг тобути ўша?" – йигит сўрайди чолдан,
Ҳассаси билан соҳил ёқини кўрсатиб шу зум.

Тик қояга михланган пўлат дубулға, садоқ
Онурда товланиб нур сочар эди хира.
"Эво! Бунда жон берди Осгар, ёш эди бирок,
Бу қоялар, даралар уни унутмас сира!
Мен кўдим, жасур Осгар жанговар сафда шодмон,
Ёвга биринчи ўтни отмоқни истар эди.
Ва олдинга ташланди! Ҳалок бўлди-да ўлон...
"Қабрингда тинч ёт! Тондинг шарафли қисмат!" – дедим.

Сенга айтсан, севарди Малвинани шавк ила,
Бирга кути олишар сирли оқимлар аро
Водийга оқаёттан ой нурини завқ ила
Ҳам қоялар соясин килишарди тамомо.
Юраклари бир бўлиб ёномик истарди гўё;
Нафас олардаги Осгар Малвина билан фақат.
Аммо баҳт, ишқ онлари ўти бамисли рӯё,
Йигит бошига тушди шомиғам-андух, куифат.

Кунлардан бир кун, намхуш қин кечаси, зиминостон,
Ёш малакининг эшигин қоқади жигарсўхта...
Шивирлайди: "Гулум, оч! Бўлай мен жонинта жон!"
Аммо кулбадан сас ўйқ. Йигит лол, бир сир тўхтаб,
Эшикни урад, Сас ўйқ... Шамол шувиллар ёғиз.
"Ухладингму, Малвина?.. – паға-паға ёғар қор,
Совуқдан ошқи йигит сочларни босар муз, –
Нега жимсан, бу – мениман, мениман, Малвина дилдор?"

У бот уар эшикни, эшик очилар мана,
Ичкари кирад. Шўрбахт йигит боқар... қотар!
Қўз олдин туман босар! Титраб-қақнар Малвина,
Малвинанинг кўйинда Зиянел деган ётар!.
Фазабдан ёнар Осгар, кўзлари қонга тўлар,
Қўркувалан тили боғлиқ, дир-дир титрабди хуштор.
Шарт қилининг суруби Зиянел бошин олар,
Руҳи учар, ўйқ бўлар тун-кечада шармисор!

Малвина кучар зор-зор бебаҳт хуштор тиззасин,
Юзин ўтириб дейди Осгар: "Майли, тирик қол!
Нафрят қўлумрасан сендан! Ҳайф сенга ишқ иззаси,
Бевафонинг догини унтарман эҳтимол!"
Аста чиқар жим, сокин остоидан ташқари,
Алам ичини ўттар, гаранг, юзиди кон ўйқ.
Фойб булар ишқ сехри, оламнинг ҳам гаштлари,
У ёғиздир, ёнида ҳеч ким, жонига жон ўйқ...
Шўрлик йигитни кўдим: бош этгачи асабий
Малвинанинг номини шивирларди лам-бадам;
Худди дентиз қаърни қоплаган зулмат каби
Дунён корону эди, юрак тўла гусса, гам.
У болонки дўстига шошилиб қарар, аммо
Бир нуктага боққанча дўстин танимас учча.
Базмларга бориш ўйқ, таҳо гам – саҳро аро,
Ёлғизликдағамга ўзи эди овунчоқ.

Осгар бир йил дард чекди гумону армонларда...
Бирдан жанг садо берди! Оденинг ўли Фингал
Килич тутиб мардларни бошлади майдонларга,
Осгарнинг ҳам қалбига ўтлар тушди шу маҳал!
Ярк эттанди қиличи, ўлим қочар бегумон;
У – ярадор, йикилди мурдалар узра ногоҳ!
Йикилди – лекин кўли қиличин излар ҳамон,
Ба асрлар уйкуси уни элитар, эвонҳ...

1814

Муҳаммад АЛИ таржимаси

ФИДЕЛДАН САЛОМ

тиёр ҳўжайини олдига келганини ҳам сезмайди.

Чап ҷунганинг чўйдан ўйилган тешигини-ку амал-такал кўкълаб олди, бироқ кўйган бошмалдоги неча кун жиззилаб азоб берди. Полковникини булардан ошиб тушди, неча кун терғаб юрди: у нима деб сўради, сен нима деб жавоб бердинг?

Шу-шу, бобомиз Фидель Кастрога тенгдошигина эмас, баънай сафод бўлди-кодди. Унча-мунча омирик одам дуч келганида, "Ануб Кубанинг подшиси бор-бу, скокли, зўр, ўша билан бир кула ("бир йилда"си колиб) туғилганини! – дея шишиниб кетарди. – Бизга салом ҳам юбориб туради. Ишонмасангиз, ана, Баҳтидан бўлган... "Шу гап билан ўйқ гувоҳни томоқмидек ён-вегира қидириб ҳам қарарди.

Бир сафар йўқлаб борсак, озиб-тўзиб кўк суюккага айланганда, келиб ёнгинасида тўхтайди. Уларнинг бидридан ким тушиди денинг? Тополмайсиз, тополмаймиз – командантне Фиделдинг шахсан ўзи! Шошиб қолган аскар йигит сигараси чўғини бошмалдоги билан эзб ўчирадио чўнтағига тикиб, тик котади. Оташин инклибчи ҳамиша ҳарбий либосда юрмасиди, йигитимиз беинтиёр кафтини чаккасига тираб "салом" беради. Уч-

ОҚ СҮКУНАТ ЯЛПИРДАР

Пабло Нерудадан ўқир эдим шеър.
Ой парда тортилди,
Олдузлар нурсиз.
Дараҳтлар баргина тўқарди бир-бир.
Куз боғлар кўйинда кезар аёвсиз.
Дераза зихидан инарди совук.
Кўзларимда қотган мунгайгани сукут.
Ҳавонинг авзойи кўнглилайдан бузук,
Юратим осмони кон-кора булуғ.

Пабло Нерудадан ўқир эдим шеър.
«Бугун танҳо ҳасрат.
Шоир ва дунё»,
Пабло жасадин олган Она-ер
Қаъридан тингладим мунгли бир садо.

Пабло Нерудадан ўқир эдим шеър,
Томилар китобга, ох, илиқ ёмғир.
Эй қариёттан куз,
Кел, кўнглини бер,
Серғалаён дунё бунчалар оғир?!

Узун тун кўйинда ёзомладим шеър,
Рұхим осмонидан чатнида юлдуз.
Худодан сўрадим биргина сатр,
Вақт карвоилари бўш ўтди, эзис.

Орагим қаърида уйғонмай туйгу,
Кўкларга учирдим умрим канотин.
Итироб жандасин киорман, ёху
Заминдан изламай илҳомим отин³.

Нева соҳилида мен ёлиз эмас,
Шовқин... Чагалайлар билмайди тиним,
Кемалар, қайиқлар тинмас бир нафас,
Фақат мен.

Фақат мен юрибман жим... Жим.

1
Сокин оқаётир Нева дарёси.
Гавжум соҳилларинан чагалай каби,
Ўтмишга етаклар хаёл дунёси,
Ҳайратларга чулгар шоирнинг қалби...

2
Петербург осмони кон-кора чиммат
"Қорону ва гамгин Невага боқар".
Кирғозда кезаман ўйчан бир фурсат,
Хаёлларим сувдай тўлғанар, оқар...

Нева соҳилида мен ёлиз эмас,
Шовқин... Чагалайлар билмайди тиним,
Кемалар, қайиқлар тинмас бир нафас,
Фақат мен.

Фақат мен юрибман жим... Жим.

Пушкин сатрлари юрагимда жо,
У Невани севгани, кўйлаган қониб,
Тунлари дарёга этган илтижо,
Гўзал Натальяning ишқида ёниб.

Бу кун иккича юрак яшаган макон,
Шеърнинг... Чагалайлар билмайди тиним,
Кемалар, қайиқлар тинмас бир нафас,
Фақат мен.

Нева соҳилида мен ёлиз эмас,
Шовқин, қайиқлар чулгар шоирнинг қалби –
Ҳайратларга чулгар шоирнинг қалби.

Дардчил хаёл оғушида
мен ухлаб қолибман.

Воҳ, раҳматли онамнинг
маънос тувиши
уйқудан уйғотди мени.

Кишлока авж олган пичан ўрими,
Офтоб кўзгусида нур тарар ўроқлар.
Киниаб қўяди отлар соя-сояда.

Хассага таяниб ўйл юрар
сочлари оппоқ чол.
Тобора
кичрайб бормоқда Улкан ўйл.

